

ОДЕСЬКІ ХРОНІКИ

**ІРИНА
ЛЮБУСОВА**

**ТІНЬ
«РАЙСЬКОГО САДУ»**

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2024**

РОЗДІЛ 1

Одеса, кінець березня 1936 року

Чорний автомобіль із вимкненими фарами звернув із Садової на Соборну площу, рухаючись дуже тихо і повільно, ніби навпомацки. Ніч була абсолютно безмісячною. Лише де-неде, під тьмяним нічним ліхтарем, майже розталі смужки снігу відкидали білястий відблиск на бруківку, наче шкодуючи про те, що настає весна, і цей примарний сніг, який ще недавно скоував застиглу ніч льодом і морозом, поступово зникає.

Цілковита тиша здавалася об'ємним тілом. Така тиша буває лише в дуже морозні, снігові ночі, коли весь світ немовби спить. Однак сніг уже майже

весь розтанув, і температура вище нуля чітко відчувалася в повітрі. Тиша ж була просто дзвінкою. І рідкісні вихлопи автомобіля гучними вилясками звучали навіть попри те, що двигун працював на найнижчій швидкості.

Повернувши, автівка покотилася по старовинній бруківці, незграбно торохкаючи по каменюках. Ліворуч височів собор. Його похмура громадина наче нависла над містом, затуляючи всю площу. І, незважаючи на безмісячну ніч, тінь від собору накрила землю, як ковдра з чорного оксамиту, ховаючи під собою будівлі, бруківку, автомобіль і людей, що в ньому перебувають.

— Цей будинок? — Водій, білявий молодик, наполовину обернувся до двох чоловіків старшого віку, котрі сиділи на задньому сидінні. Ті зберігали похмуре мовчання, споглядаючи прямо перед собою.

Один із них був у кашкеті, настовбурченому майже на очі. Щільний козирок майже повністю приховував обличчя. Вочевидь, зробив це навмисно. Попри те, що кашкет явно додавав йому певних незручностей, він не намірявся його зміщувати.

— Сказано тобі було... Папудова, — відгукнувся другий, без кашкета, з обвітреним, втомленим, зарослим тижневою щетиною обличчям. На ньо-

му був військовий однострій, але без погонів, тоді як його супутник був в офіцерському плащі з темної шерсті, застебнутому на всі гудзики, знову ж таки без розпізнавальних знаків.

— Ви ж сказали, як із вулиці завернути, будинок навпроти собору! — весело відгукнувся хлопець, котрий зберігав чудовий гумор, незважаючи на пізню годину ночі та похмурі, напружені обличчя своїх пасажирів.

— З іншого боку, село, — зневажливо кинув чоловік в уніформі, — найзнаменитіший будинок Одеси знати треба.

— А по мені — то один хрін! — зареготав хлопець, але тут же осікся, відчувши напругу, що зависла в повітрі.

— Давно в місті? — Глухий голос чоловіка в кашкеті пролунав несподівано і начебто спокійно, але було в ньому щось таке, від чого хлопець за кермом буквально задихнувся, відчуючи, що сироти поповзли вздовж спини.

— Другий місяць... — тремтячим голосом відгукнувся він, враз розгубивши і життєрадісність, і бадьору, веселу інтонацію.

І раптом стало зрозуміло, що зараз третя година ночі, місто застигло, немов зіцінівши за наказом невидимого, але дуже страшного командира, а автомобіль з погашеними фарами, що проїж-

джає в тіні величезного кам'яного собору, — знак лиха, ім'я якому «страх».

— Даруйте... мапу просто вивчив погано... — майже пошепки додав водій, напружено стиснувши кермо.

Страшний пасажир більше нічого не сказав. Тінь від собору стала чіткішою: тьмяний вуличний ліхтар, зі скрипінням гойдаючись на вітрі, освітив величні кам'яні мури та високу дзвіницю, що гострим шпилем стриміє прямо в небо.

— Подейкують, церкву не всю розібрали... Кладка міцна. — Чоловік у військовому однострої обернувся до свого сусіди. — Треба б наряд поставити... Хоч уночі...

— Навіщо? — Повернувши голову, чоловік у кашкеті втупився на собор, потім різко відвернувся.

— Кажуть, вогні бачили... Буцімто по церкві хтось ходить. Отже, по ночах варто охороняти. — Військовий запобігливо глипав на свого супутника, в якому за версту можна було розгадати великого начальника.

— І я чув, — устряв у бесіду шофер, котрий уже й забув, що треба боятися. — Народ торочить, що в зачиненій церкві завжди блукають вогні! Це не до добра.

— Сидів би ти в своєму селі і не висовувався! — спересердя відгукнувся військовий, котрого раптом стало дратувати абсолютно все.

— Зупини. Навпроти входу, — скомандував старший. Автомобіль завмер на узбіччі, навпроти дерев'яних дверей собору, замкнених на тисячу колодку.

— Дивіться! — раптом вигукнув шофер. — Ну, що я казав? Дзвіниця!

На самій горі, у вузькому прорізі кам'яного вікця промайнув, тремтячи, тоненький вогник, немов полум'я свічки хитнулося від пориву вітру.

Видовище було жахливим. Рука хлопця за кермом інстинктивно сіпнулася вгору. Та, вчасно збагнувши, що перехреститися буде набагато страшніше, ніж побачити примару, він удав, що підняв її для того, щоб поправити дзеркало в автомобілі. Ковзнувши пальцями по поверхні дзеркала, водій швидко опустив вниз тремтячу руку. Він моментально спітнів, усвідомивши страшну біду, в яку ледь не потрапив — в компанії таких пасажирів хресне знамення, навіть створене мимоволі, означало смерть.

— Мародери шурують, — начальник у кашкеті навіть не ворухнувся, — знаходять щілину. Будівельні матеріали крадуть. Каміння, дошки. Гальку знову ж таки.

— Шугонути б, — відгукнувся військовий, — кілька разів по вікнах пальнути!

— Я тобі пальну! Все місто розбудиш, — начальник злісно зиркнув на нього темним оком, із загрозою блиснув з-під кашкета, — справу зірвеш.

— Я це... того... запропонував просто, — перелякався військовий, — мародерів налякати. Сновигають же.

— Ну, й нехай сновигають, — начальник стенув плечима, — не час і не місце. Все одно в старій церкві більше нічого немає.

Було якось дивно називати величний величезний собор старою церквою. І, немов із докором, відгукнувшись на несправедливі слова, тьмяна лампа на електричному стовпі гойднулася і знову освітила високий шпиль дзвіниці, що потонув у нічній чорноті.

Вогників уже не було. Темні западини розбитих вікон нагадували гнилі зуби в роті столітнього стариганя, являючи видовище жорстокості часу та спустошення.

— Нікого там нема. Здалося. Поїхали далі, — скомандував начальник, настобурчивши кашкета на очі ще глибше.

Автомобіль знову тихо загарчав і рушив у пільму, слідуючи за вигином порожньої дороги, вночі

схожої на спокійну повноводну річку з не порушеною вітром водною гладдю.

Він зупинився біля другого під'їзду.

— Планшет, — коротко скомандував начальник, і військовий тут же подав йому шкіряний планшет, що лежав збоку на сидінні. Відкинувши запинало, чоловік став розглядати папери, що лежали всередині.

— Атож, наказ є... — затримався на одному з них.

— Усе за формою, — нервово кашлянув військовий, — як ви й наказали.

— Гарзд. Ти все запам'ятав? Ідеш зі мною. Ти сидиш у машині, — обернувся до водія. — Двигун заглушити. Не привертати уваги.

— Та немає тут нікого, коти лишень... — відгукнувся шофер, помітивши темного нічного kota, що промайнув віддалік.

— Як вийдемо з під'їзду, багажник відчинити, — начальник кинув на нього злісний погляд, але тут же обернувся до свого супутника у військовій уніформі, — пішли.

Біля входу в під'їзд вони зупинилися.

— Завтра цього... відішлеш. — Начальник промовляв тихо, наче їх можна було почути.

— У частину? Або... того? — зам'явся військовий.

ЗМІСТ

Розділ 1	3
Розділ 2	19
Розділ 3	36
Розділ 4	54
Розділ 5	72
Розділ 6	89
Розділ 7	106
Розділ 8	122
Розділ 9	134
Розділ 10	152
Розділ 11	170
Розділ 12	186
Розділ 13	202
Розділ 14	217
Розділ 15	231
Розділ 16	247
Розділ 17	266
Розділ 18	283
Розділ 19	299
Розділ 20	316
Розділ 21	334
Розділ 22	350
Розділ 23	366
Розділ 24	382
Розділ 25	399